

Otázka: Muzikál

Předmět: Dějiny hudby a umění

Přidal(a): bublina

ABSOLVENTSKÁ PRÁCE

1. ÚVOD

Téma muzikál jsem si vybrala hned z několika důvodů. Jeden z hlavních důvodů je můj vztah k hudbě a k umění vůbec. Hudbě se věnuji soustavně od svých pěti let, kdy jsem se stala členkou dětského pěveckého sboru Sedmihlásek, v jehož repertoáru se nachází mnoho muzikálových a operních árií např. z muzikálu *My fair lady* píseň *Chtěla bych tančit jen a Chci jen někde svůj plácek mít*, z *West side story* píseň *I feel pretty*, z opery *Jakobín* árie *Jen pozor dívky dejte*. Se sborem se účastním i různých akcí, natáčení i přímých přenosů pro televizi jako např. *Paraple, aneb dobročinná akademie*. Při našich vystoupení jsem měla možnost se osobně setkat i s mnoha muzikálovými hvězdami jako jsou Lucie Bílá, Daniel Hůlka či Monika Absolonová.

Každoročně navštěvuji také operní představení v Šárce, která jsou pro svoji scénu v přírodě naprosto unikátní.

Několik let jsem se věnovala latinsko - americkému a společenskému tanci. Ráda bych si ponechala zpěv a tanec jako koníček a mým tajným snem je jednou okusit prkna co znamenají svět.

• INTRODUCTION

It was chosen the theme of musical for several reasons. One of the main reasons is my relation to music and art in general. I have devoted to music since I was five when I become a member of the children's choir called Sedmihlásek. We can find in a lot of musical and opera arias repertoire of the choir, e.g. a song *Chtěla bych tančit jen* and *Chci jen někde svůj plácek mít* out of musical *My fair lady*, a song *I feel pretty* out of musical *West side story*, an aria *Jen pozor dítky dejte* out of opera *Jakobín*. With the choir I also participate in various events, filming and live broadcasting for example *Paraple, aneb dobročinná akademie*. During our performance I had an opportunity to meet face to face with many musical stars such as Lucie Bílá, Daniel Hůlka or Monika Absolonová.

Every year I attend the opera performances in natural park Šárka which are unique because of a scene in nature.

For several years I have devoted to Latino and social dance. Now I would like to keep singing and dancing as a hobby. My secret dream is to experience boards which mean world.

1. ÚVOD PRÁCE, CHARAKTERISTIKA

MUZIKÁL je dramatický žánr, který spojuje literaturu, hudbu a tanec. Muzikáloví herci musí být dobří zpěváci, herci, ale i tanečníci. Slovo muzikál vzniklo z anglického sousloví „musical comedy“ nebo „musical play“, což označovalo v 1. polovině 20. století revue s pěveckými a humoristickými čísly.

Ivo Osolobě (vynikající divadelní dramaturg, divadelní a literární teoretik a častý překladatel především muzikálových textů) nazval muzikál jako „divadlo, které mluví, zpívá a tančí.“ Muzikál má více významů, může označovat i muzikálový film anebo divadelní inscenaci muzikálu. Muzikál může být buď celozpívaný, nebo se v něm střídá zpěv a mluvené slovo.

Příběh a emociální kontext (humor, láska a hněv) jsou kombinovány prostřednictvím slov, hudby, pohybu a technických vymožeností v jednom celku. I když hudba, zpěv a tanec byly zahrnovány do her od starších dob, teprve 20. století pojmenovalo tento žánr jako muzikál.

Muzikál vznikl až do poloviny 20. století pod vlivem různých hudebních žánrů např. operety, revue, frašky, burlesque a varieté. Za největší centra muzikálových produkcí jsou považovány metropole New York (Broadway) a Londýn (West End), ale v současnosti se muzikálová produkce šíří do celého světa.

• HISTORIE A VÝVOJ

O počátcích hudebního divadla existují záznamy už v 5. století před naším letopočtem, kdy Aischlos a Sofoklés skládali ke svým hrám původní hudbu a připravovali s chórem choreografie, stejně jako Plautus pro své komedie.

V polovině 19. století do vývoje muzikálu výrazně zasáhli francouzští tvůrci – Hervé a Jacques Offenbach, kteří jsou označováni jako nejdůležitější předchůdci muzikálu. A právě oni inspirovali mnohé tvůrce 20. století.

První muzikály začaly vznikat na počátku 1. poloviny minulého století a to především v USA jako směsice operety, ale také singspiel, revue apod. Domovem muzikálu se stalo světové velkoměsto New York a zejména broadwayská divadla, která uvedla spoustu vynikajících děl jako např. *Les Misérables (Bídníci)* nebo *Chicago*. Právě Broadway zažila vývoj a rozmach muzikálového žánru, ve kterém byly i znaky jazzu, rocku, vážné hudby i popu.

Prvním průlomem a prvním skutečným muzikálem bylo dílo Jeroma Kerna *Show boat (Lod' komediantů)* z roku 1927, který kromě písní obsahuje i příběh herců putujících po Mississippi.

Zlatou érou muzikálu jsou nazývána 40. – 60. léta 20. století, kdy se v Americe stalo běžným jevem, že se muzikály hrály nejméně 500x, a někdy dosahovaly i mnohatisícových repríz. V té době došlo k nejvýraznějšímu posunu v dějové lince a formě muzikálu. Do série ze 40. – 60. let 20. století, které jsou dodnes součástí zlatého fondu, patří např. *Oklahoma*. Objevily se také adaptace klasických námětů, z nich nejslavnější byla *My fair lady*, která byla zfilmována v hlavní roli s Odry Hepbern, a dodnes je s úspěchem reprízována.

Zlatá doba se řídila formálními pravidly, která především utvrzovala témata „amerického snu“

- romance: stabilita láskyplného vztahu vychází z protestantských ideálů manželství
- bydliště: manželský pár žije s dětmi na předměstí velkoměsta, v malém městě nebo na vesnici

V 60. letech 20. století se objevilo množství muzikálů s kvalitním příběhem a hudbou např. *Šumař na střeše*, *Hello, Dolly!* Objevovaly se i muzikály, které upozorňovaly na politické a současné dění ve společnosti – např. *Klec bláznů*, který se zabývá řešením problému homosexuality, *Hair*, který je protestem proti válce ve Vietnamu nebo *Kabaret*, který zahrnuje obě témata.

Sedmdesátá léta byla charakteristická výraznějším mísením lehčího žánru s operetou (tzv. rockové opery) – např. *Jesus Christ Superstar*.

2. SVĚTOVÝ MUZIKÁL

Většina celosvětově proslulých muzikálů, které jsou dodnes populární, měla premiéru na Broadwayi. K obrovskému rozmachu muzikálové tvorby přispěli hudební skladatelé jako George Gershwin, Jerome Kern, Irving Berlin, Cole Porter a Richard Rodgers.

Historické kořeny světového muzikálu začínají vznikat ve 20. letech 20. století, takovým posvátným místem pro zrození a vývoj světového muzikálu je už zmíněná Broadway.

V muzikálové tvorbě je podstatný silný příběh, podmanivé melodie a talentovaní interpreti.

Od 60. let 20. století vznikají úspěšné muzikály také v Anglii v Londýně. Je zajímavé, že dnešní muzikálová tvorba v New Yorku a v Londýně je téměř vyrovnaná. Francie a Německo vytvořili kvalitou a popularitou srovnatelná představení, ale jen ve velmi malé míře, protože americké muzikály po druhé světové válce zaplavily Evropu.

- **ANDREW LLOYD WEBBER**

Mezi nejznámější světové autory patří **ANDREW LLOYD WEBBER**, který se narodil 22. 3. 1948 v Jižním Kensingtonu v Londýně. Andrew Lloyd Webber pochází z hudební rodiny, původně se přihlásil ke studiu dějin umění na Oxfordské univerzitě, ale na škole dlouho nevydržel, brzy ze školy odešel a začal studovat The Royal College Of Music (Královskou hudební akademii) v Londýně.

Jeho první muzikál, který napsal se svým přítelem Timem Ricem, byl *The likes of us* (*Naše*

potěšen), který neměl příliš velký úspěch a až do roku 2005 nebyl nikdy uveden. Další muzikál, který se jmenuje *Joseph and the amazing technicolor dreamcoat* (*Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*) čerpající z biblického námětu o Josefovi a jeho dvanácti bratřích. Tento muzikál byl zároveň předchůdcem rockové opery *Jesus Christ Superstar*, která z počátku neměla příliš velký úspěch, jelikož ji většina producentů, z důvodu velmi volného zpracování náboženského tématu, nechtěla uvést.

Velkého úspěchu muzikál dosáhl, až když byly ústřední melodie nahrány na gramofonovou desku. Další známý muzikál z dílny A. L. Webbera, který byl uveden i na české scéně, je *Evita*, příběh mladé Evy Peron, ženy argentinského diktátora Juana Perona, která si dokázala získat srdce lidí po celé Argentině.

V době, kdy vznikal muzikál *Evita*, A. L. Webber připravoval další velmi úspěšný muzikál, jehož předlohou se stala kniha americko-britského básníka Thomase Stearnse Eliota, *Praktická kniha o šikovných kočkách*. Zpočátku se záměru zhudebnit dětské kočičí básně kritici vysmívali, i proto že měl vzniknout taneční muzikál. Tehdejší britské povědomí o schopnosti britských tanečníků nebylo na dobré úrovni. A. L. Webber dokázal sestavit skvělý tým lidí a muzikál *Cats* (*Kočky*) mohl dobývat svět.

Nejúspěšnější byla pro A. L. Webbera osmdesátá léta 20. století, byly uvedeny muzikály *Song and dance*, *Starlight express*, *Rekviem* a nejdéle uváděný muzikál *Fantom opery*, který vznikl na motivy knihy Gastona Perouce a vypráví o Erikovi, znetvořeném géniovi z katakomb pod pařížskou operou, který se osudově zamiloval do krásné sopranistky Christiny Daaé. Roli Christiny Daaé napsal A. L. Webber přímo pro svou novou ženu Sarah Brightmanovou. Premiéra tohoto muzikálu se konala v roce 1986 a od té doby se muzikál hraje v Londýně i na Broadwayi dodnes. Další z muzikálů, který A. L. Webber napsal pro svou ženu Sarah Brightmanovou, byl muzikál *Aspekt of love* (*Podoba lásky*), ale krátce po uvedení tohoto muzikálu se A. L. Webber se svou ženou rozvedl a oženil se s Madeleine Gurdonovou s níž má tři děti. Mezi další muzikály uvedené v 90. letech 20. století patří např. *Whistle Down The Wind* (*Pískej si po větru*) a na začátku 21. století byly uvedeny muzikály např. *The Woman In White* (*Žena v bílém*).

K muzikálům z dílny A. L. Webera, které byly zfilmovány, patří *Jesus Christ Superstar*, *Evita* a *Fantom Opery*.

• **CATS**

Muzikál **CATS** je jedním z nejzajímavějších muzikálů A. L. Webbera a také je nejdéle uváděným

muzikálem v historii londýnského West Endu i newyorské Broadwaye, který už ve světě shlédlo přes 65 milionů diváků. *Cats* jsou jedinečné hlavně tím, že většina děje se vypráví pomocí tance, ale přesto nejde o klasický balet. Každé nové uvedení *Cats* je pokaždé riziko, protože zde nevystupují oblíbené a známé hvězdy, které jsou hlavními lákadly mnoha ostatních muzikálů. Ačkoliv jak by se podle názvu mohlo zdát, nejde o pohádku pro děti o nějakých kočičkách, ale jde o alegorie na lidské vlastnosti. Webber měl ke kočkám velmi kladný vztah již od dětství, kdy mu jeho matka předčítala veršované pohádky o kočkách z knihy *Old Possum's Book of Practical Cats* (Praktická kniha o šikovných kočkách) od Thomase Stearnse Eliota (nositele Nobelovy ceny za literaturu z roku 1948). Tato kniha mu přišla do ruky po mnoha letech, kdy mu na londýnském letišti Heathrow krátila čekání na zpožděný spoj. V ten okamžik začal vznikat muzikál *Cats*.

Původně měly být *Cats* pouze písňovým cyklem, změna nastala až po uvedení na jedné slavnosti, kdy za Webberem přišla vdova po T. S. Eliotovi a ze své obrovské kabely vytáhla dosud nepublikované a nedokončené básně, dopisy a také seznam kočičích jmen. V jednom z dopisů Eliot uvažovat o tom, že svou knihu možná zakončí básní o tanci. Tanec! V ten okamžik se zrodil úspěšný muzikál, který se hraje dodnes. Webber sestavil skvělý tvůrčí tým v čele s režisérem Trevorem Nunnem (nejmladší ředitel Královské shakespearovské společnosti v historii), choreografkou se stala Gillian Lynne, bohatou výpravu obstaral John Napier a na místo producenta byl dosazen Cameron Mackintosh. *Cats* (*Kočky*) měly premiéru v roce 1981.

Ačkoliv uvedení muzikálu prováděly různé problémy a překážky, muzikál *Cats* si získal srdce nejen diváků, ale i kritiků a získal nejprestižnější světové ceny – dvakrát Grammy a sedm cen Tony, což jsou ceny znamenající ve světě hudby a divadla totéž, co ve filmu Oscar. V Londýně se hrál přes 20 let a v USA na Broadwayi přes 18 let. Ústřední melodie muzikálu *Memory*, která jako jediná nepochází z knižní předlohy T. S. Eliota, se stala jednou z nejhranějších a nejnahrávanějších písní posledních 30 let. Její nejznámější interpretka je Barbra Streisand, píseň *Memory* si pravidelně vybírají soutěžící po celém světě v různých pěveckých soutěžích, jako např. Superstar.

Česká verze muzikálu měla premiéru na podzim roku 2004 v pražském divadle Milénium, ve kterém dostali příležitost si zahrát nejen muzikálové hvězdy, ale i poměrně mladí tanečníci a zpěváci. Bohužel z důvodů neshod v produkčním týmu a špatné marketingové strategie muzikál nedosáhl takové návštěvnosti a popularity, kterou očekával, a proto byla v září roku 2005 jeho produkce ukončena.

• **FANTOM OPERY**

Další významný muzikál z dílny A. L. Webbera je muzikál **FANTOM OPERY** (*Phantom of the opera*) z roku 1986, jehož předlohou byl román francouzského spisovatele Gastona Leroux. Tento muzikál je druhý nejdéle uváděný muzikál na světě, premiéru měl 27. září 1986 v Her Majesty's Theatre v Londýně a za dva roky byl již uváděn na Broadwayi. Vidět ho mohli diváci v 25 zemích, v České republice se muzikál nevedl kvůli vysokým nákladům a náročnosti. Roku 2004 vznikla celovečerní filmová verze, která získala tři nominace na ceny Oscar, ale proměněna nebyla ani jedna. Děj muzikálu se odehrává v divadle, kde sídlí opera a důležitou roli zde také sehraává podzemí divadlo, kde se rozvíjí milostný příběh, ve kterém hlavní roli hraje mladá operní zpěvačka Christine Daaé a fantom opery, který žije z podzemí a vikomt Raoul de Chagny, dávný přítel Christine.

Mladá dívka Christine tančí v baletním souboru v opeře, když najednou se primadona opery rozhodne, že nebude účinkovat v opeře, kterou ovládá fantom. Ten totiž vyložil majitelům opery podmínky, za kterých se bude opera řídit. Majitelé nevědí jak dál, a tak se rozhodnou vyzkoušet Christine, která se projeví svým krásným zpěvem. Po představení je ve svém pokoji, kde jí navštíví fantom a ona s ním odchází do podzemí, kde se má stát jeho ženou. Ta posléze odmítá a vrací se zpět, kde se zamiluje do svého dávného přítele z dětství vikomta Raoula, nového patrona opery. Mezitím fantom složí novou operu, kde hlavní roli si má zahrát Christine, ale na scéně se objevuje primadona, která jí roli převezme. Poté čeká divadlo velká neštěstí od oběšení kulisáře až po vyhoření divadla. Fantom stále žárlí na Christine a pokouší se Raula zabít. Raul je odhodlán zjistit něco o záhadném fantomovi. Dokonce vypátrá, kde se fantom skrývá, ale naneštěstí padne fantomovi přímo do rány. Fantom dává Christine ultimátum, buď si ho vezme, nebo Raula zabije. Christine se rozhodne si fantoma vzít, aby Raula zachránila. Fantom pochopí jejich „lásku až za hrob“ a nechá je jít svou cestou, on záhy utíká, aby ho zaměstnanci, kteří mu přišli na stopu, nelapili a poté nezabili.

Na veleúspěšnou produkci *Fantoma opery* se Andrew Lloyd Webber snaží navázat volným pokračováním příběhu fantoma a to muzikálem s názvem *Love never dies*, který měl premiéru 9. března 2010. *Love never dies* drží prvenství na slavném West Endu, protože to je poprvé, co se tam uvedlo pokračování nějakého muzikálu. Plánuje se také uvedení na Broadway. Nejznámější písní z muzikálu je právě píseň se stejnojmenným názvem *Love never dies*.

3.4. GEORGE GERSHWIN

Mezi úspěšné americké skladatele patří **GEORGE GERSHWIN**, který tvořil v první polovině 20. století. Většinu svých děl napsal společně se svým starším bratrem a textařem Irou Gershwinem. A nebýt hudebních zájmů jeho bratra, možná by George Gershwin nemohl nikdy naplno rozvinout svůj talent. George se narodil v rodině hospodského muzikanta v Brooklynu, a ačkoliv pocházel z velmi chudých poměrů, stal se jedním z nejvýznamnějších amerických skladatelů a jeho muzikály se dodnes hrají po celém světě. Svou kariéru začal jako redaktor v hudebním nakladatelství. Po dvou letech práce u hudebního nakladatelství začal vydávat svá první díla. Jeho prvním hitem se stala skladba *Swanee*, která zazněla v muzikálu Ala Jolsona *Sinbad*.

Jednou z písní, která zazněla v sérii *Rapsodie v modrém*, byla také krátká opereta *Blue monday*. Tato skladba zaujala Paula Whitemana (jednoho z prvních dirigentů malých orchestrů), který ho pověřil vytvořením podobného kusu v jazzovém stylu. Tuto radu si vzal k srdci, a tak se soustředil právě na *Rapsodii v modrém*. Premiéra se konala v Aeolian Hall. Skladba *Rhapsody in blue* znamenala, že autor se zařadil mezi nejznámější skladatele v celé historii Ameriky. V originále byla *Rapsodie* napsána pro sólový klavír a jazzový orchestr a dodnes patří k nejhranějším jazzovým skladbám nejen v Americe, ale i celém světě.

Po *Rapsodii v modrém* působil George především jako komponista na Broadwayi. Společně s jeho bratrem Irou komponovali hudbu i texty k muzikálu *Lady be good!* Po tomto muzikálu dále spolupracoval s bratrem na muzikálech např. *Funny face*, *Girl crazy*, *Strike up the band*. Nadále však chtěl pokračovat ve svých úspěších s *Rapsodií v modrém*, rozhodl se zkomponovat další skladby pro klavír a orchestr, a tak vznikala další významná díla. Pro sólový klavír a orchestr to bylo *Concerto in F*, *An American in Paris* (toto dílo se stalo druhým vrcholem tvorby George Gershwin). Po veleúspěšném díle se bratři přemístili do Hollywoodu. Zde vytvářeli skladby pro stříbrná plátna. První prací pro film byla hudba pro snímek *The king of jazz*. Během doby, kterou trávil v Hollywoodu, se uchýlil k hudbě, která ho proslavila. *Druhá Rapsodie* a *Kubánská předehra* ale nedosáhly velkého úspěchu. Stejně jako *Americká opera*, která byla krátce po svém uvedení stažena (obyvateli USA tato opera velmi otřásla, jelikož byla uvedena v době po světové hospodářské krizi a *Americká opera* zobrazovala chudobu v ghettech, denní život a sny lidí žijících v nich). Populární se stala až po Georgově smrti a dnes patří k nejúspěšnějším operám amerického autora.

George Gershwin umírá ve svých 39. letech po nezdařené operaci mozku.

3.5. BÍDNÍCI

Mezi další nejvýznamnější muzikály patří muzikál **BÍDNÍCI** (*Les Misérables*). *Bídníci* jsou francouzský muzikál, název nese podle stejnojmenného románu Victora Huga. Muzikál *Bídníci* měl premiéru poprvé v Pařížském divadle Palais des Sports roku 1980. Muzikál režíroval Robert Hossein, který se proslavil i jako herec ve filmovém zpracování *Angeliky*. Hudby a libreta francouzské verze se ujal Claude-Michael Schönberg a texty francouzské verze potom upravili Alain Boublil a Jean-Marc Natel. Anglická verze muzikálu měla premiéru v Londýně o pět let později, muzikál se v Londýně hraje dodnes a je tak nejdéle uváděným muzikálem na světě. V roce 1987 se odehrála premiéra na Broadwayi, kde získal tři ceny Tony, za nejlepší muzikál, hudbu a libreto. Během dalších let byl uveden v mnoha světových městech jako Tokio, Oslo, Vídeň, Madrid atd. Muzikál patří mezi nejúspěšnější muzikály všech dob.

Premiéru v České republice měl muzikál roku 1992 v divadle na Vinohradech. Zdeněk Borovec přebásnil libreto a zinscenoval muzikál podle londýnské verze. V roce 2003 byl muzikál *Bídníci* opět uveden v Praze tentokrát v produkci Františka Janečka. Tato verze se od londýnského originálu lišila především ve výpravě tzv. „nonreplica“. V roce 2012 měl muzikál obnovenou premiéru v Praze.

Hlavní hrdina Jean Valjean je odsouzen na galeje za krádež chleba pro děti své sestry. Po devatenácti letech je propuštěn, ale díky své minulosti nemůže najít práci. Až narazí na biskupa, který mu pomůže najít smysl života. Založí si vlastní podnik na cihly a stává se z něho řádný občan. Ve městě se setkává se svobodnou matkou

Fantinou, která je nucena žít jako prostitutka,

o které se dozví, že má dceru Cossetu, která musí otročit u svých opatrovníků. Když Fantina umírá na tuberkulózu, Valjean jí slíbí, že se o Cossetu postará. Zanedlouho z ní vyroste krásná slečna, do které se zamiluje mladý student Marius. V Paříži vypuknou kruté boje, mnoho lidí je zabito či zraněno. Zraněn je i sám Marius, když se Valjean dovídá, že Cosseta je do něj zamilovaná, neváhá a odnáší poraněného Maria pařížskými kanály daleko od bojů. Zde se setkává s Javertem, který po Valjeanovi pátrá od chvíle, kdy byl propuštěn. Dojde k potyčce, Valjean Javerta nezabije. Javert, který je otřesen celým svým životem, spáchá sebevraždu tím, že skočí do rozvodněné řeky Seiny. Valjean se potom přizná zotavujícímu se Mariovi, jaké zlé činy spáchal, a odchází ještě před jejich svatbou. Na svatbě se snaží hostinský přesvědčit Maria, že je Cossetin otec vrah, a jako důkaz mu dává prsten, který ukradl v kanále mrtvole, kterou nesl. Mariovi dojde, že ho Valjean zachránil, a vydává se ho s Cossetou hledat. Potom, co ho naleznou, vyznává Valjean Cossete celou pravdu o její minulosti a umírá.

• **DIVADLO BROADWAY**

THE BROADWAY THEATRE je divadelní budova na Broadwayi v New Yorku. Architekt Eugene De Rosa divadlo postavil pro Benamina Mosse, který ji otevřel na Štědrý den 24. prosince 1924 jako Mossovo koloniální divadlo, a uváděl v nich komedie a promítal filmy. Osmého prosince 1930 se divadlo přejmenovalo na Broadway Theatre. V letech 1956 a 1986 bylo divadlo zrekonstruováno. Postupně získalo oblibu mezi inscenátory muzikálů díky velkému jevišti a kapacitě mnoho míst v hledišti. Divadelní produkce uváděné na Broadwayi jsou považovány za vrchol amerického divadelnictví a v Anglii se tomuto divadlu vyrovná jen divadlo provozované v Londýně – West End. Herci a jiní umělci účinkující na Broadwayi jsou v některých případech specialisté na jevištní herectví, mnohdy ale také hvězdy filmu či televize, jsou angažováni s cílem přitáhnout více diváků. V roce 1959 uvedlo divadlo Broadway muzikál *West side story*, za 3 roky byl uveden další velmi úspěšný muzikál *My fair lady*.

Broadway není jen divadlo, je to vlastně velká ulice, která je známá hlavně množstvím činoherních a muzikálových divadel vysoké prestiže, nesídlí zde jen už zmíněná Broadway Theatre, ale nachází se zde i Majestic Theatre, které od roku 1988 uvádí rekordní muzikál *Fantom opery*, který 9. ledna 2006 překonal broadwayský rekord muzikálu *Cats* svým 7486. uvedením v Majestic Theatre, nyní již počet repríz překročil 8000 uvedením.

Předvánoční New York patří k turisticky nejvyhledávanějším městům světa, návštěvníky New Yorku láká nejen Rockefellerovo centrum, Pátá Avenue, ale i muzikálová divadla na slavné Broadwayi. Zde se v době díkůvzdání a o vánočních svátcích hrají ty nejznámější muzikály, od *Bídníků*, *Fantoma opery*, *My fair lady*, *Cats* až po moderní produkce *Hairspray*.

Mezi broadwayské herce patří mezi jinými také hollywoodské hvězdy jako např.: Scarlett Johanssonová, Ben Stiller, Chris Rock, Al Pacino, Daniel Radcliffe, které zaručují uváděným inscenacím úspěch. Jak by se mohlo zdát, nemůže být úspěšnější scéna než Broadway, ale i tady se občas vyskytnou potíže, které mají dalekosáhlé důsledky, jako byla stávka zaměstnanců divadel, mezi které patří kulisáci, osvětlovači či tvůrci jevištních efektů. Město New York každý den přicházelo kvůli stávce na Broadwayi o dva miliony dolarů, jelikož na jednotlivá muzikálová představení jsou navázány další služby a ztráty pocítili provozovatelé restaurací, hoteliéři, prodavači suvenýrů i taxikáři. Muzikál na Broadwayi je nejen obrovský zážitek a zábava, ale také velký byznys.

4. **ČESKÝ MUZIKÁL**

- **PŘEVZATÁ TVORBA**

Hudební a divadelní vědci obvykle označují za jediný český muzikál srovnatelný s kvalitní zahraniční muzikálovou produkcí filmový muzikál *Starci na chmelu*, ale muzikál vstoupil na česká jeviště nenápadně už roku 1928, když Oldřich Nový, coby režisér a zároveň představitel hlavní role uvedl na scéně Zemského divadla v Brně hudební komedii *Ne, ne, Nanette*. Ale prvenství se dnes připisuje Voskovci a Werichovi, kteří v roce 1948 uvedli svou verzi muzikálu *Finian's rainbow*, který přepracovali k obrazu svému pod názvem *Divotvorný hrnec*. V Čechách již existovala kvalitní hudební scéna, ale v letech první republiky to byla hlavně opereta, jak klasická, tak původní, tuzemská, hudebně vycházející z tradic české lidové hudby. Druhá světová válka bohužel zpřetrhala všechny kontakty s Amerikou a v Čechách se nepromítaly ani hollywoodské hudební filmy, které se hrály všude jinde ve světě. Kritika *Divotvorný hrnec* vzhledem k době, ve které byl uváděn, příliš nepochválila, už jen proto, že byl přivezen z Ameriky, a proto byl politicky nepřijatelný. Diváci pochopili, že názory tisku nemůžou brát vážně a *Divotvorný hrnec* měl tři sta repríz. Bohužel se po válce americký muzikál hrát nedal, a tak se hledalo v Evropě. V roce 1958 byl uveden italský muzikál – *Když je v Římě neděle*. Byla to vlastně parafráze na *Pygmalion*, nebo také *My fair lady* po italsku.

Šedesátá léta byla pro český muzikál daleko příznivější. V roce 1960 byla uvedena hudební komedie *Dobrou noc, Bettino*, jež byla už spíše muzikálem než operetou. V roce 1963 byl konečně uveden broadwayský hit – *Líbej mne, Katko*. Hned na to byly uvedeny západní velehity *My fair lady*, *Hello, Dolly* a *Kankán*. Zatím byly na české scéně uváděny pouze přejaté kusy.

- **VLASTNÍ TVORBA**

První vlaštovkou české tvorby je hudební komedie *Sto dukátů za Juana*, kterou složil Zdeněk Petr a otextoval Vladimír Dvořák. Píseň *Kristýnka* měla obrovský úspěch a stala se evergreenem.

Za první opravdový český filmový muzikál je možné označit *Divotvorný klobouk*, hudební komedii podle Klicpery, který režíroval Alfréd Radok, hudbu složil Jiří Sternwald. Ale tento film neměl velký úspěch ani u kritiky ani u diváků.

Jelikož hudební film neměl příliš velký úspěch, vrátila se hudební tvorba zpět na jeviště. Nejednalo se zatím o muzikál v pravém slova smyslu, byly to spíše zhudebněné komedie. Mezi

tyto dále patří např.: *Balada z hadrů*, *Těžká Barbora*, *Limonádový Joe* a *Slaměný klobouk*. Hudební divadlo se začalo hrát převážně v malých divadlech, mezi nejznámější patří Reduta, divadlo Na Zábradlí, Semafor a také Rokoko, ale ani zde se nehrál pravý muzikál.

Některá představení divadla Semafor se k muzikálu přiblížila velmi těsně, ale vzhledem k finanční náročnosti muzikálu orientovali Jiří Suchý a Jiří Šlitr, zakladatelé divadla Semafor, svou tvorbu spíše ke kabaretu a písničkovým recitálům, které ovšem dovedli k naprosté dokonalosti. Jejich díla jako je *Kytice*, *Zuzana v lázni* či *Elektrická puma*, jsou nezapomenutelná. *Kytice* se dočkala po mnoha letech znovuvedení, i když v mírně upravené formě.

A přesto, že se Suchý věnoval trochu jiné tvorbě, přepsal pro filmové plátno jeden z nejvýznamnějších filmových muzikálů, *Kdyby tisíc klarinetů*, který byl původně uváděn v divadle Na Zábradlí jako činoherní představení obohacené písničkami a pantomimou.

Další neméně významným filmovým muzikálem jsou *Starci na chmelu*, který byl také původně určen pro divadlo, ale protože tak náročný projekt nebylo možné přenést na divadelní scénu, vznikl film. *Starci na chmelu* se stali okamžitě populární díky svému myšlenkovému vyznění i generační výpovědi.

Další zajímavý filmový muzikál, který ovšem neměl tak velký úspěch jako *Starci na chmelu* nebo *Kdyby tisíc klarinetů*, byl muzikál *Dáma na kolejích*. Ale na rozdíl od *Starců na chmelu* se dočkal divadelního zpracování, byl uváděn na brněnském jevišti. Po ruské okupaci Československa a v dobách normalizace došlo k útlumu muzikálové tvorby, protože muzikál přišel z Ameriky a všechno americké bylo zapovězeno. Mezi zajímavé a úspěšné pokusy 70.ých let patří filmová hudební pohádka *Šíleně smutná princezna*, v hlavních rolích s Helenou Vondráčkovou a Václavem Neckářem. Největšího úspěchu se v sedmdesátých letech dočkala muzikálová adaptace klasické komedie Vrchlického *Noc na Karlštejně*. Ještě jeden hudební počin sedmdesátých let, který stojí za zmínku je hudební film *Trhák*, který došel uznání až po letech. Ve své době zůstal nepochopený, jelikož parodoval sám sebe.

• ČESKÁ TVORBA MUZIKÁLŮ PO ROCE 1989

Do roku 1989 však vznikla celá řada tzv. hudebních komedií (musical comedy). Některé z nich se staly doslova kultem a jejich písně jsou dodnes velmi populární. Od 90. let byly v Česku více produkovány zahraniční i původní muzikály (jedná se o divácky úspěšná díla). Na rozdíl od zahraniční tvorby se české muzikály liší svou kvalitou. V Česku vznikla také velká řada čistě komerčních muzikálů. Mezi komerčně nejúspěšnější české muzikály patří *Dracula*, *Monte Cristo*,

Tři Mušketýři, Kleopatra, Rebelové (Rebely spíše řadíme do českých filmových muzikálů.)

Z novodobých muzikálů se také výrazně prosadily i muzikály Karla Svobody, např. *Angelika, Johanka z Arku* či *Krysař*. Do té úplně nejnovější tvorby muzikálu můžeme zařadit *Děti Ráje*.

- **KAREL SVOBODA**

KAREL SVOBODA patří mezi významné české skladatele filmové, televizní, populární a muzikálové hudby. Od dětství se učil hrát na klavír. Hudební nadání a první umělecké úspěchy měly zásadní vliv při volbě jeho profesionální dráhy. Po vystudování střední školy se začal věnovat studiu stomatology na Karlově Univerzitě. Později se začal plně věnovat hudbě.

V padesátých až šedesátých letech byl členem české populární rockové skupiny Mefisto. Nevěnoval se pouze hře na klavír, ale s úspěchem komponoval své první skladby. Dále byl Karel Svoboda členem uměleckého souboru divadelní scény Laterna Magika a divadla Rokoko, kde poprvé uvedl svoji scénickou hudbu a kde se setkal s Václavem Neckářem nebo Helenou Vondráčkovou.

V roce 1968 začíná Svoboda spolupracovat s Karlem Gottem, pro kterého napíše mnoho úspěšných písní, které se hrají dodnes v České republice, ale i po celé Evropě. V 60. – 70. letech s ním také spolupracují např. Hana Zagorová, Eva Pilarová či Waldemar Matuška. V 80. letech k nim přibyli Michal David, Iveta Bartošová, Dalibor Janda a další. Spolupracoval i se známým režisérem Václavem Vorlíčkem, pro kterého sepsal hudbu k filmu *Tři oříšky pro Popelku* (Ústřední píseň „Kdepak, ty ptáčku, hnízdo máš?“ byla vyhlášena druhou nejúspěšnější filmovou melodií v historii českého filmu) a k seriálu *Létající Čestmír*. Dále napsal znělku k seriálu *Včelka Mája*, se kterou se proslavil zvláště v tehdejším západním Německu. Televizní seriály s hudbou Karla Svobody jsou oblíbené nejen v evropských zemích, mimo *Včelky Máji* je to *Cirkus Humberto, Pinocchio, Návštěvníci* atd.

Autorské úspěchy Karla Svobody v oblasti filmové hudební tvorby ho na počátku 70. let inspirovaly k prvnímu velkému muzikálovému projektu *Noc na Karlštejně*.

Velice úspěšným hudebním dílem Karla Svobody je původní český muzikál *Dracula*, který přilákal mnoho fanoušků muzikálu nejen po celé České republice, ale měl obrovský úspěch i v zahraničí. Mezi velmi úspěšné muzikály patří také původní český muzikál *Monte Cristo*, který je jeden z posledních děl Karla Svobody. Poslední hudební počín Karla Svobody je muzikál *Golem*, který odráží Svobodův psychický stav. Muzikál *Golem* nebyl zpočátku velmi úspěšný,

návštěvnost paradoxně zvedla až sebevražda Karla Svobody. Jeho život byl ukončen 28. 1. 2007, kdy spáchal sebevraždu ve svém sídle v Jevanech.

Za svou hudební tvorbu obdržel Karel Svoboda doma i v zahraničí celou řadu zlatých a platinových desek i jiných ocenění. Získal také diamantovou desku za více než 10 milionů prodaných zvukových kopií s jeho hudbou a od Akademie české populární hudby tři České hudební ceny.

• **DRACULA**

Jedním z nejúspěšnějších původních českých porevolučních muzikálů je muzikál **DRACULA**.

Na počátku této rodící se legendy českého hudebního divadla stojí osobnost choreografa Richarda Hesse, autora myšlenky inscenovat bestseller Brama Stokera jako muzikál. *Dracula* je zatím jeho nejrozsáhlejším tvůrčím dílem, kromě zpracování námětu se podílel na libretu a působil také jako choreograf a umělecký producent. Společně s Egonem Kulhánkem, který si jako první přečetl jeho námět, oslovili významné osobnosti českého divadla, filmu i hudby – skladatele Karla Svobodu, textaře Zdeňka Borovce, výtvarníka Theodora Pištěka a režiséra Josefa Bednárika. Nikdo neodmítl a na jaře 1994 začali přípravné práce. Námět románu Brama Stokera byl uchopen velmi volně, autoři horor přepracovali na romantickou historii velké lásky krácející dějinami od temného středovku až do budoucnosti.

Ze všeho nejdřív potřebovali nalézt vhodný divadelní prostor. Tvůrci potřebovali nejenom sál s dostačujícím technickým zázemím a prostorným jevištěm, ale také objekt, v němž je možné uvádět muzikál jako seriál. V Praze tehdy existovala pouze jediná scéna tohoto typu, a to divadlo Spirála, v němž se hrál *Jesus Christ Superstar*. Nakonec byl vybrán nejvhodnější kongresový sál pražského Paláce kultury (v současnosti Kongresové centrum). Přestože jeho technické vybavení je určitě nadstandardní, bylo vynaloženo několik statisícových částek k tomu, aby se muzikál v těchto prostorech mohl realizovat. Oříškem bylo umístění orchestru, řešení se nabízelo podobně jako u Broadwayských *Cats* – orchestr hraje ve speciálně upravené místnosti a dirigent je ve spojení s účinkujícími přes monitory umístěné v sále. Všichni šli do projektu s tím, že se nemusí povést, ale touha po původním českém muzikálu byla tak silná, že úspěch musel nutně přijít. Koncem roku 1994 už bylo jisté, že hlavní ženskou roli, Lorraine, ztvární Lucie Bílá a po dlouhých spekulacích bylo zřejmé, že Draculu ztvární Daniel Hůlka. Od té doby se pro tvůrce i účinkující stal sen skutečností, nejen že kongresový sál se nepřetržitě zaplňoval obecenstvem, ale muzikál získal mnoho cen, např. Zlatou desku za prodej více než 25 000 kopií alba *Dracula*, Platinovou desku za nejúspěšnější singl roku 1995, Double

Platinovou desku za prodej více než 100 000 kopií alba *Dracula*.

Josef Herman z časopisu Týden o muzikálu napsal: „Pečlivě nastudovaná inscenace je technickou dokonalostí srovnatelná se zahraniční produkcí, velkolepá jevištní stavba se v sugestivním nasvícení bezhlučně proměňuje a za častého použití scénického kouře nechá vyniknout nádherným kostýmům i efektům s otevřeným ohněm.“

• **JESUS CHRIST SUPERSTAR**

Muzikál (rockovou operu) **JESUS CHRIST SUPERSTAR** vytvořili textař Tim Rice a skladatel Andrew Lloyd Webber v roce 1969. Vypráví o posledních dnech Ježíše Krista od jeho příchodu do Jeruzaléma až po ukřižování. Protože producenti měli strach z reakce věřících a církve, vydali nejprve písničky z muzikálu na gramofonovém albu. Až pak byl muzikál uveden živě v londýnském West Endu a později na Broadwayi. O čtyři roky později vznikl podle divadelního muzikálu slavný film v režii Normana Jewisona. Novější filmové zpracování je z roku 2000. S muzikálem *Jesus Christ Superstar* se české publikum neseťkává poprvé, v Praze byl uveden již 24. července 1994 v divadle Spirála.

Na přelomu března a dubna 2010 proběhl v Hudebním divadle Karlín pětidenní maratón castingů do hlavních a vedlejších rolí, o které se ucházelo minimálně 600 umělců. Finální výběr proběhl na začátku května i za účasti amerického režiséra. Dvě slavnostní premiéry v Hudebním divadle Karlín se uskutečnily 11. a 12. listopadu 2010.

Inscenace v divadle Spirála je první českou inscenací muzikálu. Premiéru měla 22. července 1994. Obnovená premiéra se konala 5. září 1997 (děníéra původní verze byla 18. července 1997). Do děníéry 28. června 1998 mělo představení celkem 1288 repríz a navštívilo jej více než 850 000 diváků. Hlavní role obstarali Kamil Střihavka, Dan Bárta, Martin Skala, Bára Basiková, Bohouš Josef a Vilém Čok.

Děj muzikálu začíná v Betánii Jidášovým nátlakem na Ježíše před příchodem Ježíše a jeho učedníků do Jeruzaléma. Jidáš nechápe, čeho chce Ježíš dosáhnout, a tuší, že přichází konec. Jidáš se s ním pře o hřichu a odpuštění. Ježíš se blíží k Jeruzalému, kde velekněží docházejí k názoru, že by měl zemřít. Ježíš pak slavnostně vstupuje do města a dav provolává Hosanna. Kaifáš žádá Ježíše, aby dav zklidnil. Jeden z učedníků Šimon společně s davem žádají Ježíše, ať se ujme vlády a spolu s nimi se postaví Římu, ten to však odmítá. Pilátu Pontskému se zatím zdá o Ježíši sen. Ježíš v Jeruzalémě vstupuje do chrámu, potom se k němu obrací veliký dav nemocných, on však nemá sílu je všechny uzdravit. Jidáš jde za kněžími a prozradí jim, že Ježíš

bude ve čtvrtek v noci sám v zahradě getsemanské, a od kněží dostává za tuto informaci peníze.

Druhá část muzikálu začíná poslední večeří. Při ní Ježíš překvapeným učedníkům oznamuje, že ho jeden z nich zradí a druhý zapře. Jidáš se s ním opět dá do sporu a odejde od nich. Po večeři se Ježíš modlí v zahradě getsemanské a žádá Otce, aby ho zbavil nutnosti své oběti, končí však slovy „děj se vůle tvá“. V tom přichází Jidáš a líbá Ježíše, aby stráž poznala, koho mají odvést. Ježíš je zatčen a předveden před Kaifáše. Šimon jde za ním, ale třikrát ho zapře, když se ho tři různí lidé po sobě ptají, jestli nezná Ježíše či jestli k němu nepatří. Ježíš je předveden před Piláta, ten ho ale nechce soudit a předává ho Herodovi, ten po něm chce předvést nějaký zázrak, Ježíš ale mlčí a tak ho Herodes předává zpět před Piláta. Jidáš poté vrací peníze kněžím a v zoufalství si bere život. Kaifáš žádá po Pilátovi pro Ježíše smrt, nakonec ho ale pod nátlakem zfanatizovaného davu dává zbičovat. Ani pak ale Ježíšovi nerozumí a odsuzuje ho k smrti. V tom přichází opět Jidáš a ptá se Ježíše, zda měla jeho smrt smysl. Ježíš je pak ukřižován.

• *DĚTI RÁJE*

DĚTI RÁJE jsou označovány jako první český hit muzikál. Scénář zhotovil legendární zpěvák a herec Sagvan Tofi, režie se ujal Petr Novotný a choreografii obstarala Petra Parvoničová. Celý muzikál provázejí písničky Františka Janečka a Michala Davida, které znají snad všichni. Je to divadlo, kde diváci zpívají společně s herci, a představení pravidelně končí aplausem ve stoje. Svou první premiéru zažil tento muzikál 14. listopadu 2009 v divadle Goja Music Hall na pražském výstavišti.

Parta maturantů, na konci 80. let, tráví svůj volný čas na diskotékách a žijí na „plné decibely“. Všem těm kralují velcí frajeři DJ – Tom a Stanley. Jen romantik Michal, který píše básničky a skládá písničky se kolektivu vyhýbá a je terčem jejich posměchu. Dvě nejlepší kamarádky Eva a Kájina jsou pozvány na diskotéku právě od „dýdžeů“. Michal, který je zamilovaný do Evy, přijde kvůli ní také. Po této diskotéce se Eva a Michal velmi sblíží a i Eva pocítí, že je do Michala zamilovaná. Jejich lásku jim kazí ta skutečnost, že Michal má odjet s rodiči do Austrálie. Kájina na ně žárlí, ale naskytne se jí příležitost, kterou musí využít. Když se Michal dozví, že musí s rodiči odjet už příští den, rychle nahraje pro Evu milostnou píseň a posílá ji nahranou po svém menším kamarádovi Čusbusovi. Právě v ten okamžik se na scéně objeví Kájina, která čeká na Evu, vezme od Čusbuse nahrávku a i se vzkazem si to schová do kabelky. Poté nahrávku dává Tomovi, jednomu z DJ, který má na Evu zálsk. Eva jde s Kájinou na diskotéku, kde se má údajně setkat s Michalem. Tom zazpívá Evě milostnou píseň, Eva odchází s Tomem a Kájina se Stanleyem. Michal se chystá k odjezdu, mezitím Čusbus běží za Evou, společně utíkají za

Michalem na nádraží. Ale Michal odjíždí. Po dvaceti letech se ovdovělý Michal se svým synem Mickeym vrací zpět na místo, kde strávil své mládí. Setkává se se svou první velkou láskou Evou, která si vzala Toma, ale vzápětí se s ním rozvedla a má s ním dceru Báru. Nekonečný milostný příběh se vrací v podobě sblížení Eviny dcery Báry a Michalova syna Mickeyho. Nakonec se Kájina Evě přizná, jaké intriky podnikla, aby jim lásku překazila.

Všechny scény, které jsou provázeny písničkami, vytváří nádhernou atmosféru po celý muzikál. Je to muzikál plný romantických situací, humoru, zábavy, nostalgie ale i naivnosti a nadhledu, ale hlavně mládí a neopakovatelných zážitků.

• HUDEBNÍ DIVADLO V KARLÍNĚ

HUDEBNÍ DIVADLO KARLÍN je od roku 1945 nejvýznamnější české hudební divadlo. Divadlo funguje v budově bývalého varieté. Karlínské varieté se řadilo mezi nejvyhledávanější podniky svého druhu na evropském kontinentě, protože divákům nabízelo opravdu vše – artistická čísla, baletky, zpěváky, divadlo, film a mnoho dalšího. Údajně zde ve svých začátcích hostoval i Charlie Chaplin. Za druhé světové války divadlo sloužilo jako Prozatímní divadlo (druhá scéna Národního divadla). Natáčely se zde i některé televizní pořady a televizní seriál *Cirkus Humberto*.

Doba normalizace v 70. letech 20. století hudební tvorbě příliš nepřála. Malá divadla jako např. Semafor měla velké problémy s uváděním svých her, cenzura kontrolovala každé slovo a hledala záminky hry nepovolit. Jedno z mála divadel, které uvádělo hudební díla bez větších problémů, bylo Hudební divadlo v Karlíně.

Hudební divadlo v Karlíně je jedno z nejstarších a nejkrásnějších pražských divadel a, jak již název napovídá, jedná se o hudební divadlo, ve kterém se hrála především opereta, ale v jeho repertoáru byly i muzikály. První představení, které se hrálo v roce 1945 v Hudebním divadle v Karlíně, byla opereta *Král tuláků*. Po roce 1948 byl pověřen vedením divadla Jan Werich s Oldřichem Novým, kteří zde uvedli americký muzikál *Dívotvorný hrnec* jako první v Evropě. V Hudebním divadle v Karlíně pracovali významní divadelníci a herci: Alfréd Radok, Petr Kracík, Karel Vlach, Ljuba Hermanová, Vlasta Burian, Vladimír Ráž, Monika Absolonová, Ivana Chýlková, Radoslav Brzobohatý nebo Jitka Moravcová, kteří spolupracovali a hráli ve skvělých operetách, jako byla *Polská krev*, *Veselá vdova*, *Netopýr* i v klasických muzikálech jako např.: *My Fair Lady*, *Hello Dolly!* či *Někdo to rád horké*.

V roce 2002 postihla Prahu stoletá povodeň, která se nevyhnula ani Hudebnímu divadlu

v Karlíně, které bylo z velké části poničené včetně prostor divadla Semafor, které sídlilo v prostorách Hudebního divadla v Karlíně. Rekonstrukce divadla trvala až do roku 2006, kdy na podzim bylo divadlo znovu slavnostně otevřeno premiérou amerického muzikálu *Producers*. Největší úspěch a zároveň i návštěvnost divadla v posledních letech zaznamenal muzikál *Carmen* z dílny autorské trojice Frank Wildhorn, Jack Murény a Norman Allen, který byl uveden v říjnu roku 2008. Největší hvězdou muzikálu je excelentní Lucie Bílá v roli *Carmen*, která nejen skvěle zpívá, ale i výborně tančí. Na podzim 2010 připravilo divadlo muzikál *Jesus Christ Superstar*. V roce 2012 odstartovali muzikál *Aida* premiérou 4. října. A na rok 2013 přichystalo divadlo francouzskou operetu *Mam'zelle Nitouche*.

5. ZÁVĚR

Mluvíme-li o divadelních žánrech, pak je to právě muzikál, který vzbuzuje největší fanouškovské nadšení, ale i okázalý odpor. Ale i přes to je jisté, že divadelní produkce, jejichž součástí je zpěv a tanec, jsou atraktivní zábavou pro široké vrstvy diváků.

Dnes můžeme vidět muzikály nejen na jevištích, ale také ve zfilmované podobě, což značně posílilo celkovou popularitu muzikálu. Pokud dnes jdeme navštívit divadlo a shlédnout muzikál, setkáváme se s propracovanými kulisami a kostýmy.

Muzikál prošel za dobu své existence velkými proměnami, jak se mění diváci i doba, mění se i muzikál. Jak říká režisér Petr Novotný: „Muzikály jsou po obchodu s drogami a se zbraněmi třetím nejrizikovějším oborem podnikání“. Odhadnout, zda bude uváděný muzikál úspěšný, je téměř nemožné. Spousta skvělých projektů zapadla bez povšimnutí a jiné, kterým se nepřikládá žádný význam, se udržely na scéně několik let. Velké muzikály musí mít vynikající úroveň, ať už se hrají v New Yorku, Londýně či v Praze, všechno musí být dokonalé od herců, přes orchestr, až po výpravu, samozřejmě včetně technického personálu. Představení musí působit kompaktním dojmem a všichni, kteří se na něm podílejí, musí pracovat jako dobře seřízený hodinový stroj.

Muzikál je prostě jedna velká podívaná, kvůli které usedají každý večer do hledišť diváci po celém světě, aby se nechali unášet do světa hudby, tance, romantiky a podivuhodných efektů.

6. ZDROJE

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Muzik%C3%A1l>

<http://www.musical.cz/>

<http://www.muzikalbidnici.cz/>

<http://www.muzikal.com/>

<http://www.hdk.cz/o-divadle/historie/>

http://www.muzikalove.estranky.cz/clanky/co-je-to-muzikal_.html

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cats>

www.rkka.cz/KVC/fenomen_muzikal.ppt

http://www.hudebnilegendy.cz/muzikalove_legendy/co-je-to-muzikal.html

<http://muzi-kal.webnode.cz/co-je-to-muzikal-/>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Svoboda

<http://zivotopis.osobnosti.cz/karel-svoboda.php>

<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/svobka.html>

<http://odhaleni.info/tag/karel-svoboda-tvorba/>

<http://muzikal.webzdarma.cz/index5.html>

<http://detiraje.cz/index.php?main=omuzikalu&lng=cz>

Vaněk, J.: Muzikál v Čechách aneb Velký svět v malé zemi, Knihcentrum, 1998

Mátlová, A.: Dracula, muzikálový bestseller, Goldstein & Goldstein, 1997

Kučera, I.: Jesus Christ Superstar Story, Radioservis, 1999

Herman, J.: Časopis TÝDEN

Tichý, Z.: Časopis MF DNES